

Eiropas ūdeņu stāvoklis

Kopējā aina

Eiropas ūdeņu aizsardzība un kvalitāte uzlabojas. Gandrīz 30 gadu ilgā ES likumdošana apvienojumā ar nacionālajām un starptautiskajām aktivitātēm ūdens vides aizsargāšanā un uzlabošanā ir nesusi augļus vairākās jomās. Tomēr ir atsevišķi sektori, galvenokārt saistībā ar lauksaimniecību, kuros uzlabojumi nav sasniegti. Turklāt jomās, kurās progress ir sasniegts, joprojām vērojamas problēmas un specifiski ģeogrāfiski 'karstie punkti'. Vēl jāuzsver, ka jābūt uzmanīgiem ar izdarītajiem secinājumiem par tiem jautājumiem, kur vērojams informācijas trūkums.

Nemot vērā nozīmīgo lauksaimniecības ietekmi, būs svarīgi izvērtēt ES paplašināšanas iedarbību uz šo sektoru un uz ūdens resursiem jaunajās dalībvalstīs. Ekonomiskā pārstrukturizēšana deviņdesmitajos gados kopumā samazināja slodzi ūdens vidē; jebkura plaša mēroga lauksaimniecības intensifikācija visdrīzāk mainīs šo tendenci.

Jomas, kurās gūti panākumi

Upju ekoloģiskā kvalitāte

Ekoloģiskā kvalitāte ataino ķīmisko un fizikālo slodzi ietekmi uz bioloģisko sistēmu. Informācija par upēm 14 valstīs liecina galvenokārt par upju kvalitātes uzlabošanu. Tomēr trūkst salīdzinošu datu Eiropas mērogā. Šī situācija uzlabosies līdz ar ūdens struktūrdirektīvas (2000/60/EK) ieviešanu.

Piesārņojums ar viegli noārdāmām organiskām vielām un fosforu

Pateicoties piesārņojuma kontrolei no municipālajiem un rūpnieciskajiem punktveida piesārņojuma avotiem, ir ievērojami uzlabojusies ūdens kvalitāte daudzās Eiropas ūdens tilpēs. Ir ievērojami samazinājies fosfora un organisko vielu daudzums upēs un ezeros, uzlabojot pilsētas notekūdeņu attīrīšanas iekārtas, kā arī ieviešot fosfātus nesaturošus mazgāšanas līdzekļus un samazinot fosfātu minerālmēsļu izmantošanu lauksaimniecībā.

Atbilstoši vērojama arī biogēno elementu ieplūžu samazināšanās upēs un jūrās (it īpaši Ziemeļu un Baltijas jūrā), lai gan vairāku iemeslu dēļ (kompleksas fizikālas un ķīmiskas sakarības, informācijas trūkums) tas ne vienmēr atspoguļojas biogēno elementu koncentrācijas samazināšanā jūras ūdeņos.

Labāka notekūdeņu attīrīšana ir uzlabojusi piekrastes un iekšzemes peldūdeņu kvalitāti. Atbilstības līmenis pieprasītajiem ES standartiem pārsniedz 90 %.

Piesārņojums ar bīstamām vielām

Upju piesārņojums ar smagajiem metāliem un citām stingri regulējamām ķimikālijām, kas uzskaitītas bīstamo vielu direktīvā (76/464/EEK), pārsvarā samazinās. Datu pieejamība par daudziem citiem piesārņotājiem ir nepietiekama novērtējuma veikšanai.

Atbilstoši ir samazinājusies smago metālu un atsevišķu organisko vielu ieplūde jūras vidē. Atrodami arī pierādījumi, ka šī krituma dēļ samazinājusies attiecīgo vielu koncentrācija Eiropas jūru florā un faunā, lai arī gliemjos un zivīs lielo upju grīvu, rūpniecisko punktveida piesārņojuma avotu un ostu tuvumā novēro piesārņojuma koncentrāciju, kas pārsniedz pārtikā pieļaujamo līmeni.

Pašreizējās ES valstīs bīstamu vielu izplūdes samazināšana ir sasniegta, galvenokārt pateicoties firākiem procesiem un tehnoloģijām rūpniecībā. Naftas noplūdes no naftas pārstrādes rūpnīcām un iekārtām jūrā ir samazinājušās. Kandidātvalstīs naftas noplūdes samazināšanās ir skaidrojama ar ekonomiski neizdevīgu iekārtu slēgšanu.

Satraucošs ir jautājums par endokrīno sistēmu nelabvēlīgi ietekmējošu vielu klātbūtni virsmas ūdeņos un šo vielu izraisītajām novirzēm jūras dzīvnieku reprodūktīvajā sistēmā, par ko ziņojušas vairākas Eiropas valstis.

Ūdens patēriņš

Pēdējās desmitgades laikā ir samazinājies kopējais patērētā ūdens daudzums, izņemot Dienvidrietumeiropu. Vairākums sektoru ir samazinājis ūdens patēriņu, pateicoties tādiem pasākumiem kā plašāka ūdens atkārtota izmantošana un uzlabota lietderības efektivitāte. Savu lomu ir spēlējuši arī augstāki ūdens izcenojumi.

Naftas noplūdes

Lai gan starpgadu rādītāji atšķiras, kopējais naftas noplūdes daudzums no tankeriem deviņdesmitajos gados ievērojami kritās. Tas bija iespējams, pateicoties dubultkorpusa tankeru ieviešanai un navigācijas uzlabojumiem.

Informācija

Pēdējo astoņu gadu laikā Eurowaternet ieviešana (EEA koordinēts ūdens datu un informācijas ieguves tīkls) ir sekmējusi informācijas par Eiropas ūdeņiem ievērojamu uzlabošanu.

EVA brīfings ir koncentrēts, viegli lasāms ieskats aktuālajos vides jautājumos, pamatojoties uz jaunāko pieejamo informāciju. Brīfingi ir pieejami EVA tīmekļa vietnē: www.eea.eu.int

Jomas, kurās nav gūti panākumi

Nitrātu piesārņojums

Piesārņojums ar slāpekli, jo īpaši no lauksaimniecībā izmantojamām zemēm, ir palicis nemainīgs. Lauksaimniecības radītais piesārņojums kļūst salīdzinoši arvien nozīmīgāks, kamēr piesārņojums no punktveida avotiem ir samazinājies.

Nitrātu koncentrācija upēs ir saglabājusies samērā nemainīga visu deviņdesmito gadu laikā, un tā ir visaugstākā Rietumeiropas valstīs ar visintensīvāko lauksaimniecību. Biogēno elementu koncentrācija jūrās arī ir saglabājusies kopumā nemainīga.

Nav pierādījumu par nitrātu līmeņa izmaiņām pazemes ūdeņos. Nitrātu pieļaujamā koncentrācija dzeramajā ūdenī tiek pārsniegta apmēram trešdaļā pazemes ūdeņu kompleksu, par kuriem šobrīd ir pieejama informācija. Nitrātu piesārņojums dzeramajā ūdenī, jo īpaši seklu aku ūdeņos, ir apzināts kā problēma daudzās Eiropas valstīs.

Ūdens izmantošana apūdeņošanai, enerģijas ražošanai un tūrismam

Dienvidrietumeiropā ir palielinājusies tendence izmantot ūdeni apūdeņošanas vajadzībām, savukārt kandidātvalstīs, kas neatrodas pie Vidusjūras, pieaug tā izmantošana enerģijas ražošanai. Tūrisms rada nozīmīgu un ļoti iespējams - augošu - slodzi uz ūdens resursiem vairākās Dienvidēiropas teritorijās.

Pārmērīga ūdens ieguve turpina izraisīt nopietnas bažas Vidusjūras piekrastē un salās, kur dzeramā ūdens avotos notiek sālsūdens intrūzija.

Pesticīdi

Lauksaimniecības radītais pesticīdu piesārņojums ir sastopams virsmas ūdeņos, pazemes ūdeņos un dzeramajā ūdenī, draudot pārsniegt pieļaujamo daudzumu. Datu trūkums par daudzām no šīm vielām neļauj noteikt tendences.

Avoti:

Europe's water: An indicator-based assessment. Summary, EEA, Kopenhāgena

Europe's water: An indicator-based assessment. topic report Nr 1/2003, EEA, Kopenhāgena

